

Brijunski otoci su 1983. g. proglašeni Nacionalnim parkom, pa su se iz toga razloga prestale uzgajati mnoge životinje, čiji je život vezan za zatvoreni prostor (osim slonova koji se još nalaze tamo).

U razgledavanju otoka proveli smo 4 h, vidjeli smo mnogo, ali je sigurno da bi za detaljno upoznavanje otočja trebalo više vremena. Mnogi od nas smo prvi put posjetili Brijune i trebat će vremena srediti dojmove, jer sve ono što smo prije čuli o ovom čarobnom otočju nije ni blizu osjećaju koji se stekne nakon i tako kratkog boravka. U dva sata brodićem smo preplovili Fažanski kanal te Istarskim ipsilonom stigli do konobe "Volte" u Kozarima, gdje je organiziran ručak i oproštaj s domaćinima. Nakon izmijenjenih zdravica, poz-

drave domaćina gospodina Penteka, predsjednika Ogranka i zahvale na gostoprimstvu našeg predsjednika, bili smo spremni za povratak u Zagreb.

Prije odlaska pozvali smo naše domaćine da nas posijete u Zagrebu i da im mi na Medvednici vratimo bar dio one gostoljubivosti koju su oni pokazali prema nama.

Zahvaljujemo im, kao i Upravi HŠ što su nam omogućili ovaj krasan izlet. Zahvaljujemo i Šumarskom fakultetu i našem vozaču Marijanu, koji nas je sigurnom vožnjom vratio na Trg Mažuranića oko 21 h.

Frane Grospić

POSJET HŠD OGRANAK DALMACIJA SPLIT ŠUMARIMA ISTRE

Na sastanku UO Hrvatskog šumarskog društva ogranak Dalmacija, krajem rujna razmatrano je o stručnoj problematici, a još više o društvenom djelovanju članova našega ogranka. Uz nekoliko prijedloga kako ugostiti HŠD ogranke Bjelovar i Karlovac u listopadu, marom našeg predsjednika dr. sc. Vlade Topića, a umješnim konkretiziranjem mr. sc. Zorana Đurđevića te tehničkom izvedbom tajnika Društva dipl. ing. Ivana Melvana uslijedili su pozivi svom članstvu za planirani posjet Istri od 14. do 16. listopada. Bila je to treća organizacija posjeta šumara Dalmacije u kratkom vremenu, krajnjim rubovima Lijepe naše.

Naime, u svibnju 2003. bili smo gosti HŠD ogranaka Vinkovci i Osijek, najistočnijem gradu Hrvatske-Iloku na Dunavu (Š.L. br. 5-6, 2004), a u svibnju 2004 posjetili smo naše kolege u Dubrovniku i najjužniji kraj Hrvatske, Rt Oštro na poluotoku Prevlaci, čvrstoj utvrđi, nekad Austrougarskoj tvrđavi, na kojoj se vi-

hori Hrvatski stijeg. Sada treći put, posjećujemo najzapadniji dio domovine Poreč, zahvaljujući kolegama iz Istre, ponajviše dipl. ing. Čedomiru Križmaniću.

Naš posjet bio bi sjeverozapadni dio, gdje Mura ulazi u Republiku Hrvatsku, primjerice Sv. Martin na Muri, da nam svetac bude na pripomoći.

14. listopada 32 člana Društva, pod nadzorom Đurđević-Melvan krenula su u 10 sati autobusom prijevoznika "Otisak Tours" iz Splita, za Istru.

Ovaj put u autobusu nije bio nazočan band "Garig", ali je veseloj i ugodnoj atmosferi znatno doprinjeo naš kolega i kozer u prepričavanju šaljivih događanja dipl. ing. Branimir Baričević, od mila zvani "Baričko". Tako je naše dugo putovanje prolazilo sve dok se nismo domogli prijevoja Vratnik na Velebitu sa 700 m n/v, spustom i slalomom do "Senjske drage" prizemljili na 0 m n m, zatim krivudavom Jadranskom magistralom ubrzo ugledali robusni vijenac Čičarije s Učkom, koja se od mora uspinje nebu i Bogu s kotom od 1401 m. Kršna krška planina boranjem Dinarida, tvrdog vapnenca iz razdoblja mezozoika iz naslaga kredne formacije, svojim grebenom u dužini od 23 km, činila je bedem Istre prema istoku, te priječila izravan ulaz kopnom u pitomu relativnu visoravan istarskog poluotoka.

Ta robusna ljepotica Istre pod kojom su se rađali i umirali ljudi s obje njene strane, opjevana i ispjevana od istarskih poeta, npr. Drage Gervais-a: "Pod Učkun", kojom je oslikao prepoznatljivo i toplo Istru stihovima:

*"Pod Učkun kućice
bele,
miće, kot suzice
vele.*

*beli zidići, čarjeni krovčići
na keh vrapčići kantaju.....*

Slika 1. Brijuni, ispred stare masline

(Foto: Z. Đurđević)

pa pjesme topline istarskih ljudi: "Tri nonice" i "Nonići" ili Mate Balote (alias Mijo Mirković), dirljive i slikovite pjesme o kozi kojom je označen grb Istre, a i u dijelu grba Republike Hrvatske ili pak Vladimir Nazor, dalmoša zaljubljenika u Istru i njegovog snažnog "Veli Jože".

Ta "stara gospođa" Učka obučena u maskirnu odoru prelijepih boja jeseni sa strane s koje smo joj prišli, na haljini od vrha gdje joj je malo hladnije, zakrilila se šumom medunca i crnog graba, a tamo nešto niže gdje je i toplija i "mekša" meduncem i naravno bijelim grabom, a s nogama u moru okružila se lovorom i istarskim krupnim i slatkim marunom (pitomi kesten). Svim tim zakrilila je svojim bujnim poprsjem pitoreskna naselja, počevši od ljepotice Opatije, nekad Austrougarskog raskošnog ljetovališta i zimovališta, do bisera malih mjesta: Ike i Ičića Ive Robića, Lovrana, Mošćeničke drage, Brestove, odakle se Plominskim zaljevom moglo prodrijeti u srce Istre.

Slika 2. Pula, ispred arene

(Foto: Z. Đurđević)

Izlaskom na zapad iz tunela Učke, napuštamo i dio Bijele Istre s krškim obilježjima, otvara nam se širok pogled na niže razvedeni kraj, takorekuć visoravan Sive Istre.

Na flišnoj podlozi, ali iznenađujuće zelenoj i obrađenoj s putokazima brojnih cesta prema središnjem gradu i županijskom središtu u srce Sive Istre Pazinu, ali i našoj destinaciji Poreču u Crvenoj Istri, kamo nas upućuje zelena škoda s domaćinom dipl. ing. Čedomirom Križmanić, upraviteljem Šumarije Poreč. Usputnim razgledavanjem okoliša iz autobusa laik bi se upitao: da li taj kraj pripada kršu? Već oko 18 sati stigli smo paradigmom lijepih stihova Drage Gervais-a: "Cestice bele, tanki putići po keh se vozići pejaju" do našeg odredišta u Poreču.

Nakon kraće stanke, kolega Križmanić obavijestio nas je o planu boravka u Istri te o sutrašnjem posjetu Nacionalnom parku "Brijuni", proglašenog 1983. go-

dine. Dobili smo osnovne spoznaje kako obavljaju gospodarenje šumama i šumskim zemljištima na površinama ukupno 7115,47 ha državnih šuma, na dvije gospodarske jedinice: "Dubrava" (4113,56 ha) i "Lim" (3001,91 ha) te posebice o nadzoru u zaštiti šuma od požara tijekom ljeta, pružajući takvu zaštitu i uz ostale zakonske obveze i na dodatnih 6200 ha privatnih šuma. Istaknuo je G.J."Lim" na padinama Linskog kanala s 1000 ha, koje su dijelom pod posebnom zaštitom (200 ha crnogorice), crnoga bora, zelena duglazija, američki borovac, cedar, smreka i grčka jela, podignute 1962-1967. Šumarija Poreč usmjerila se ponovno, kao i prije 90-tih godina, radovima hortikulture glede razvoja turističkog gospodarstva i izgradnje hotelskih objekata te održavanja postojećih zelenih površina. Poznato je da je baš iz 12 razloga parkovnih površina i uređenih otvorenih površina u vrhu turističke ponude, pobirući brojna priznanja i nagrade. Na taj način ostvaruju dodatna financijska sredstva, što je i intencija HŠ u problematičnom vremenu financiranja gospodarenja šumama. Sve planske obveze "klasičnog" gospodarenja šumama, ali i dodatne hortikulture radove provodi i obavlja s još 17 djelatnika od kojih je još jedan dipl. ing. šumarstva, 3 šumarska tehničara, 1 vrtlarski tehničar, 1 ekonomski tehničar i 11 radnika.

Uz istarsko vino Malvaziju i Teran, s kojim nas je počastio kolega Čedomir, čakulalo se, zapivalo i zaplesalo do sitnih sati, kako bi svježi rano krenuli prema Brijunima.

Slika 3. Kolega Porin u zanosu pjesme

(Foto: Lj. Klarić)

U rano tmurno i vlažno jutro, sretni da se na obzoru mora vedri, nakon polusatne plovidbe iskrcavamo se na Veliki Brijun okupan suncem i vedrinom. Na gat u predaju nas kolega Čedomir vodiču s kojim ćemo obići Veliki Brijun, na kojemu ima ukupno 275 km putova. Elokventna g-đa Branka upoznaje nas s brojnim sadržajima i povješću Brijuna. Otočje Brijuni (talijanizirani naziv Brioni) čini 14 otoka, od kojih 2 veća:

Veli (690 ha, dug 4.5, širok 3 km) i Mali Brijun, te treći vrlo poznat, teško dostupan “običnim smrtnicima” Vanga, obitavalište druga Tita. Brijuni se pružaju u dužini od 6 km, a od Fažane udaljeni 2 km. Najviši vrh je na V. Brijunu s kotom 42 m, imenom Straža, na kojoj se nalazi tvrđava “TEGETTHOF” iz doba Austrougarske. Tlo je prekriveno crvenicom, na kojoj se izmjenjuju prostrane travnate površine s gustim šumama hrasta crnike i lovora koje prekrivaju 50 % površine otoka, što se doima izgledom velikog golf igrališta. Ljeta su ugodna s prosječnom temperaturom od 22,5 °C, a siječanjska 5,8 °C, sa 900 mm padalina. Na otoku postoje 3 hotela, a iz vremena Titovog boravka i 6 vila, od kojih su 3 pripadale: po zanatu abadžiji, a po vokaciji političaru Aci Rankoviću, druga Vladimiru Bakariću, a treća Edvardu Kardelju. Ostale tri koristio je drug Tito kao rezidencijalne objekte. Tek 1984. otvoren je za posjet pučanstvu. Otoci su bili naseljeni u predpovijesno doba prije 4000 godina, a od 177 godine borave Rimljani, od kojih datiraju i nalazišta arheoloških ostataka iz I. stoljeća, najljepše uvale otočja, “Verige” V. Brijuna. Selidbom naroda izmjenjuju se mnoge vlasti od Ostrogota, Bizanta, Franaka, Mlečana, Napoleona, a Brijune od Mlečanina Franginija 1893. kupuje industrijalac Wild, a taj preprodaje austrijskom magnatu čelika Paulu Kupelwieseru, koji ga pretvara u ljetovalište. Kako je na V. Brijunu bilo močvara, prijetila je opasnost od malarije, pa je Kupelweiser doveo Nobelovca dr. Roberta Kocha, koji je uspio sanirati močvare od 1900-1901 g. zatrpavanjem depresija. Kupelweiser postavlja spomen-ploču dr. Kochu, te u čast stjecanja Nobelove nagrade podiže skladnu aleju pinije (1905. god.).

Vlakićem po cesticama pregledali smo mnoga značajna povijesna nalazišta, maslinu staru 1700 godina, koliko i grad Split u kojemu smo ove godine slavili njegovu obljetnicu rođendana i postojanja. Prošetali safari-parkom pokraj žirafa, zebra, deva, antilopa, nojeva i indijskih svetih krava, te “zatočeništva” slona Sonny i slonice Lanke. Vlakić se zaustavio na početnom mjestu kod muzeja Josipa Broza Tita. U prizemlju se nalazu balzamirane uginule divlje životinje zoološkog vrta i safarija, a na katu izložbeni postav fotografija boravka Tita na Brijunima, iz 1947. g. kada je prvi put stupio na Brijune te poslijednjom fotografijom 29. kolovoza 1979. u bijelom odijelu, već teško bolestan. U Titovo doba Brijune je posjetilo 250 svjetskih odličnika, a među njima 90 predsjednika država. Izložbu mnogobrojnih fotografija kroz dvije povećane dvorane pregledao sam zajedno s mojim kolegom Baričkom, pa smo usputno komentirali kako je drug Tito po svom izvornom zanatu bio kovač, kasnije prekvalificiran u bravara koji je istovremeno svirao glasovir, govorio ruski i engleski, služio se s još ponekim jezikom, koji je napisao tomove i tomove knjiga i memoara.

Slika 4. Baričko na izložbi

(Foto: Z. Lalić)

Nastavili smo posjet Istri, ravno prema Puli, najvećemu gradu Istre, burne prošlosti.

Poradi malo raspoloživog vremena “prošarali” smo je našom “strijelom” saznajući da se razvila iz predantičkog doba procvatom u vrijeme cara Augusta, prošli pored slavoluka Sergijevaca (I. stoljeće), zastali kod simbola Pule-Arene iz 1-2 stoljeća te doznali da brojni okupatori i zaposjednici tijekom stoljeća napuštaju Pulu kao posljednji Englezi 15. rujna 1947., i predaju je Jugoslaviji. Stizemo napregnutim programom po vedrom i sunčanom vremenu u Rovinj, na rivu, gdje nas dočekuje upravitelj šumarije Rovinj, dipl. ing. Marijan Kolić s revirnikom dipl. ing. Pajićem i vodi nas u restoran “Terrazza panoramica lovora” s prelijepim pogledom na stari uzvišeni grad okupan suncem, iz kojega se u nebo vinuo vitki zvonik crkve Sv. Eufemije, na vrhu s pozlaćenim kipom svete zaštitnice pomoraca, a okreće se ovisno o smjeru vjetra. Upoznali su nas da gospodare sa 6220 ha šuma i šumskog zemljišta na gospodarskim jedinicama: “Rovinj” (4793 ha) te G.J. “Rovinj – posebne namjene priobalnog područja” (1427 ha) u kojima se nalaze kulture crnogorice, panjače cera i medunca, panjače crnike i bjelograbića, makije, a u G.J. “Posebne namjene” pod parkovnim površinama je 150 ha, te 19 ha močvara”. Dodatne poslove imaju u hortikulturi, kao i u Šumariji Poreč svezom turističkog obilježja, a ljeti su im pod nadzorom 5800 ha privatnih površina. Dok smo čekali objed zabavljao nas je naš glazbenik i veseljak, kolega Edo Kržanić, (otočko-vinkovački-viški), izvadiвши iz futrole havajku zabavljajući nas evergreenima. Nakon ručka kolega Kolić odveo nas je u Rovinj i u crkvu Sv. Eufemije, provukli smo se kroz gradska vrata Balbijevega slavoluka (1678) najpoznatijom ulicom strmog uspona, kamenite ulice Grizija, ulicom likovnih umjetnika, galerija slika i suvenira. Napuštajući Sv. Eufemiju, oprostili smo se na toplom i prijateljskom, srdačnom prijemu kolega Kolića i Pajića.

Slika 5. Rovinj, Balbijeve slavoluk

(Foto: Z. Đurđević)

Pred sumrak kolega Čedomir požuruje nas prema Poreču, dovodeći nas u restoran-konobu "Istra" u središtu Poreča. Dočekani smo "fanfarama" od deset glazbenika s vođom gosp. Giorgio Petretti, bubnjarem koji je ujedno vlasnik restorana, a jedan od dva brata Dekleva, gosp. Mirko svira 8 instrumenata. Kolega Čedomir priredio mi je iznenađenje pozvavši na taj susret moje kolege dalmoše iz Srednje šumarske škole za krš u Splitu iz poodavne 1955. godine: Radenka Marušića, donedavno upravitelja šumarije Poreč i Ivicu Vujevića, bivšeg upravitelja šumarije Buje. Bio je to susret nakon 49. godina ispunjen sjećanjima na minule mladenačke nestašluke.

Slika 6. Na ulazu u Motovun

(Foto: Z. Đurđević)

Subota 16. listopada, rano ustajanje, doručak, ostavljamo ključeve na recepciji "Zorne", napuštamo ugodan i udoban interijer hotela i stižemo do brane "BOTONEGA", a kod upravne zgrade "Hrvatskih voda" dočekuje nas naš "dalmoš", sada upravitelj šumarije Buzet, dipl. ing. Mladen Čaleta. Upoznaje nas s voditeljem Uprave šuma Podružnica Buzet dipl. ing. Mariom Marečićem, šefom proizvodnje dipl. ing. Zdenkom Šimek, a dočeka nas i Radenko Marušić, no iznenađenje je bio susret s nekad šefom odjela informatike u Splitu ing. Hrvojem Božinom, koji je životnim usudom dospio u Istru. Kolega Mladen uz dobrodošlicu pozdravio je svoje Dalmatince te iznijeo kraći sadržaj nastavka i završetka posjeta dijelu Istre (Crvene). Upoznao nas je područjem oko brane "BOTONEGA". U g.j. "Motovunska šuma" sa 1000 ha površine hrasta lužnjaka i jasena, replikom slavonskih šuma, a osjetljivi brijest je nestao. To je najzapadnije nalazište lužnjakovih šuma u Hrvatskoj, nadomak mora. Šuma se nalazi u ravničarskom području porječja rijeke Mirne. U višim predjelima gospodarske jedinice nalazi se šuma medunca i crnog graba. Njome gospodari g.j. "Čičarija" s bukovom zajednicom visokog krša iznad pojasa medunca i crnog graba, uz objašnjenja i o brojnim podacima gospodarenja Šumarije Buzet. Voditelj Uprave Buzet gosp. dipl. ing. Mario Maričić uz lijepe želje za dobrodošlicu boravkom na Upravi šuma Buzet koja gospodari područjem cijele Istre. Upoznao nas je da upravlja sa 70000 ha državnih površina, ali i u okvirima zakona i sa 80000 ha privatnih, pa su po površini gospodarenja iza Uprave Split, drugi po veličini u Hrvatskim šumama. Planove rada provode sa 196 djelatnika, ističući da nas zabrinjavaju istovjetne poteškoće upravljanja i gospodarenja kao i financiranje krških šuma u mogućem budućem ustroju i raspodjeli i korištenju sredstava OKFŠ. Naznačio nam je da se nalazimo na brani "BOTONEGA" u dužini od 600 m na rijeci Mirni, zaplavištem od 20 milijuna m³ vode. Izgrađena prije 20 godina sa svrhom zaštite od poplava i erozije slivnog područja, a vrlo važna kao recipjent i spremnik vode za opskrbu pitkom vodom Istre. Voda se cijevima odvodi do "tvornice vode" nedaleko brane, a dalje distribuirana za opskrbu gradova Istre sve do Pule.

Zatim nas kolega Mladen uvodi u Motovunsku šumu lužnjaka objašnjavajući kako se nakaradnom političkom odlukom i kampanjom 1950. krčio lužnjak na 270 ha, a umjesto tog podizali nasadi plantaže topole, što je rezultiralo promašajem "druge yugo petoljetke". Ponovno se provodi obnova lužnjakom na tim površinama. Opisao nam je i vrijednost tih šuma poradi eksploatacije tartufa – gomolja (*Tuber magnatum*) i zbrku događanja i bezakonja oko skupljanja tartufa. Posebice od kada su H.Š. u posljednje vrijeme "digle ruke" od ovog ne drvnog proizvoda lužnjakovih šuma, koja je

na ovom mjestu “rudnik zlata”. Jedan kg tartufa prodaje se ovisno o kvaliteti od 2000-3000 eura. Godišnje se iskopa iz podzemlja Motovunske šume 10-15 tona tartufa bez nadzora, zbog toga u Motovunskoj šumi nađe se dnevno i do 1000 tartufara, a tim “zanatom” bavi se iz okolice 3000 osoba. Tartufari pronalaze u podzemlju tartufe uz pomoć izglednijih pasa, jer tako lakše detektiraju i lociraju nalazište. Tartufari prodaju tartufe poduzetnicima za daljnju prodaju, a 90 % u Italiju.

Posjećujemo sastojinu taksodija (*Taxodium distichum*) na močvarnom tlu površine od 0.8 ha koju su uzgojili Talijani u vremenu 1935-1936 godine. Uočili smo zračno korijenje koje izviruje iz vode zamočvarenog tla. Drvna masa po 1 ha je 600 m³, a kao drveni proizvod nema većeg interesa, jedino za unutarnju lamperiju. Problematika oko zdravstvenog stanja lužnjaka slična je kao u Slavoniji, zbog režima podzemnih voda i regulacije toka Mirne. Na putu prema Motovunu zastali smo kod specijalne trgovine tartufa i brojnim proizvodima od tih, “Zigante”. Cijene “paprene” za male teglice i bočice. Kušali smo na reklamnom stolu namaz na komadiću kruha. Umirovljeni prof. Ante Tomić ustvrdio je kako je iste konzumirao prije 30 godina i kako konzumirana količina još djeluje te nema potrebe za kupnjom. Zatim smo se uputili Motovunu, u naše posljednje odredište. Gradić na usamljenom i vrlo strmom brežuljku na koti 277 m dominira impresivno nad cijelom dolinom Mirne. Kolega Zdenko Šimek proveo nas je kroz kamena gradska vrata na trg i

Slika 7. U sastojini močvarnog taksodija

(Foto: Z. Đurđević)

upoznao s poviješću grada, s dva pojasa bedema. Isti pripada među najočuvanije srednjovjekovne urbane cjeline u Istri. Župna crkva sa zvonikom s izgledom tvrđave-kule i gradska loža s bunarom građeni su u XVI. stoljeću, a palače grada pripadale su različitim stilovima, dijelom romanci i gotici, a vanjska vrata bedema renesansi. Kolega Šimek ugađao nam je iako je tog jutra u 6 sati doputovao iz Egipta, a već u 10 sati bio s nama. Penjući se strmim usponom kamenite ulice na vrh Motovunskog grada, skrenuo mi je pozornost gosp. Marečić na mramornu ploču uz svod baroknog ulaza, koju je postavilo HŠD 26. rujna 1993. godine, uklesano slovima:

**JOSIP RASSEL ŠUMAR I IZUMITELJ
1793. – 1857.**

Povodom 200-te obljetnice rođenja postavila se ova spomen ploča u znak priznanja za višogodišnji doprinos na unaprjeđenju šumarstva u Hrvatskoj.

Motovun, 26. rujna 1993. g.

HŠD

Gosp Marečić objasnio je kolika je zasluga tog šumara, jer je prvi izumio **brodski vijak – propeler**. Nažalost nisam našao njegovo ime upisano u Šumarskoj enciklopediji, ni u Općoj enciklopediji iz 1988., ni na Internetu. Nakon pregleda i panoramskog pogleda s 277 m s Motovuna spustili smo se u dolinu rijeke Mirne, Motovunske šume i tartufa.

U podnožju brežuljka Motovuna, kolege Istrani uvode nas u oštariju-konobu “Toni” da nas okrijepe prije povratka svojim domovima. Osjećamo tugu što je sve tako brzo prošlo. Uz teran okuražila se grupa za stolom u jugoistočnom kutu konobe i započela “a capella” izborom pjesama bratstva Istre, Zagorja, Dalmacije, Slavonije i ect. I tako odgađanjem našeg povratka iz konobe “Toni”, pjesmom i veseljem iz minute u minutu došao je kraj druženja s dragim kolegama uz birane riječi zahvale našeg tajnika HŠD dipl. ing. Ivana Melvana, posebno upravitelju Šumarije Poreč dipl.

ing. Čedomiru Križmaniću, koji je sastavio i ostvario scenarij našeg boravka u ovom dijelu Istre te kolegama: voditelju U.Š.P. Buzet dipl. ing. Mariju Marečiću, rukovoditelju proizvodnog odjela dipl. ing. Zdenku Šimeku, upravitelju šumarije Rovinj dipl. ing. Marijanu Koliću, revirniku dipl. ing. Pajiću, upravitelju šumarije Buzet dipl. ing. Mladenu Čaleti s iskrenim željama da nas posjete u Dalmaciji. Sve opisano, proživljeno i doživljeno s našim kolegama, šumarima Istre može se poistovjetiti, izreći stihovima pjesme bivšeg župana Istre Luciana Delbianka:

*Samo anđeli znaju
kako je u raj
samo anđeli a i svi
koji su jednom bar
Istru vidjeli*

Porin Schreiber, dipl. ing. šum.